

ETHDIARI

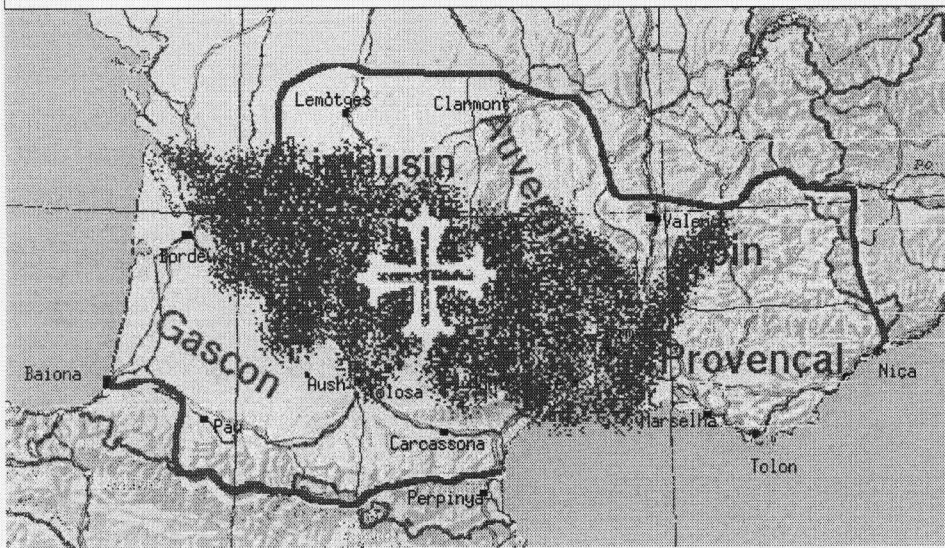
Numerò 162
dimars 20 de junhsèga 1999

HUELHETON DIARI D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

COMENCE ERA UNIVERSITAT OCCITANA D'OSTIU EN SALARDÚ

*Se ratifique eth convèni de colaboracion entre es Valades occitanes e era Val d'Aran.
Eth director generau de Relacions Exteriores dera Generalitat, senhor Joaquim Llimona presidic er acte.*

Presentades coma **Jornades Universitàries Occitanocatalanes** encastrades laguens deth programa d'ostiu dera Universitat de Lhèida, ager comencèc çò que poderiem nomenar era **universitat occitana d'ostiu en Aran**. Toti es còrsi, seminaris, conferéncias e trobades diüerses, coma tanben es actes ludico-culturals, se hèn en Salardú o en quauque lòc de Naut Aran.

Es actes comencèren en Ajuntament de Naut Aran tamb era Ratificacion deth Convèni de Colaboracion Valades Occitanes - Val d'Aran jos era presidéncia deth director generau de Relacions Exteriores dera Generalitat de Catalonha, Joaquim Llimona, eth sindic d'Aran, Carlos Barrera, eth president dera Comunitat Val Maira, Mariano Allocco, eth delegat deth rector dera Universitat de Torin, Augusto Biancotti, eth baile de Naut Aran, Víctor León, e un delegat deth rector dera Universitat de Lhèida.

Ara seguida se prononcièren dues conferéncias inaugurals, era ua per Mariano Allocco, president dera Comunitat Val Maira, tamb eth títol: "Espacis entà un nau desenvolopament des Nautes Tèrres"; en tot qu'era auta, a cargue dera escrivana Vinyet Panyella, siguec sus "Es relacions occitano-catalanes ena Segona Republica".

Pera net, ena sala de hèstes d'Arties, actuèc eth grop de ròck occitan Lou Dalfin; aguesta actuacion si-guec organizada, ath delà des institucions araneses, peth nomenat Espaci Occitan des vals occitanes des Aups italians.

PROGRAMA DES JORNADES UNIVERSITÀRIES OCCITANOCATALANES TATH DIA D'AUÉ

Corsi	Seminari	Salardú.	
<u>Configuracion deth miei naturau en Pirenèu central, geologia e geomorfologia.</u>	<u>Arqueologia e arquitectura: enfrontament o colaboracion.</u>	<u>Visites</u>	universitat, des dus costats deth Pirenèu. Inauguracion a cargue de Lluís Jou, director generau de Política Lingüística dera Generalitat de Catalonha. Estudi de Salardú.
Maitin e tarde. En estudi de Salardú e gessudes de camp. A cargue de Jordi Gavalda, geològ (Conselh Generau d'Aran).	9.30: Presentacion. 10.00: Era arqueologia ena recuperacion deth patrimòni edificat, per J. R. González, responsable deth servici d'arqueologia der IEI. 11.30: Eth papèr der arquitecte ena recuperacion deth patrimòni edificat, Antoni Navarro, cap deth Servici de Patrimòni Arquitectonic dera Generalitat. 12.30: Taula redona: J. R. González, Antoni Navarro, Pèir Còts, Àngel Corbella e moderat per Josep Borrell, director der IEI. Sala deth campanau de	<u>Visita d'espacis d'interès patrimonial dera Val d'Aran.</u> Des 17 enquiàs 21 ores. Lòcs de visita: Mair de Diu de Cap d'Aran (Tredòs), Santa Maria d'Arties, Sant Joan d'Arties, Santa Maria de Mijaran, castèth de Les e musèu Joanchiquet (Vilamòs).	17.00: <u>Era Val d'Aran en sègle XVII</u> , per Patricia Poujade, istoriador. Sala de Plens der Ajuntament de Naut Aran. 19.00: <u>Er ensenhament der occitan e deth catalan en Estat francés</u> , per Jean Salles Lostau, inspector generau de lengües e cultures regionals deth Ministèri dera Educacion francés. Ajuntament de Naut Aran. 22.00: <u>Literatura aranesa</u> , per Jèp de Montoya Parra, escrivan. Aubèrja Era Garona de Salardú.
<u>Er espaci geografic e culturau des nautes tèrres occitanes.</u>		<u>Trobades</u>	<u>Conferéncias</u>
10.00: Recorsi der espaci físic e era sua gestion. 12.00: Comparason entre es politiques de gestion des recorsi enes valades aupines de cultura occitana e enes vals pirenenques. En Ajuntament de Naut Aran (Salardú).		<u>Ièra Trobada de Servicis Lingüistics Occitans e Serveis Lingüistics Catalans.</u> A compdar des 10 ores. Tamb era participacion de responsables politics e tecnicos de servicis lingüistics depenenti dera administracion, mon empresariu, sindicats,	

LOU DALFIN, GROUPE DE RÒCK OCCITAN

Lou Dalfin nèish en 1990 a compdar d'ua idia de Sergio Berardo, *guirondista* e poliesturmentista occitan, ua autentica autoritat laguens deth camp des esturments e dera musica tradicionau, ath delà d'èster un protagonista de mòda deth fòlk revival en Itàlia pr'amor dera intensa activitat concertistica coma solista e tamb eth grop La Ciapa Rusa, en quau a militat pendent quauqui ans. Ena nacion occitana, que compren ua part der Estat espanhòl, tot eth sud der Estat francés e quauques vals deth Cunés e eth Torinés, se parle ua lengua que provié d'ua unica branca qu'ei era antiga lengua d'Òc des trobadors. Lou Dalfin arremasse, deth sòn començament, es atmosferes dera musica tradicionau tamb es sòns esturments, es sues cançons e es sues dances, e sòn mès aspres e marterejants dera musica ròck, en tot crear un espectacle en quau conviuen melodies millenàries e plan suspresives. En pòc temps Lou Dalfin s'a convertit en un fenomèn abituau enes zònes occitanes, tamb concèrts que se transformen en autèntiques e reaus maratons de hèsta. A diferéncia de d'auti gropes qu'an hijut esturments dera tradicion populara en sòn conjunt, en tot colorar etnicament era sua musica, Lou Dalfin utilize un procediment deth tot desparièr en tot híger sòn modèrn ara seculara tradicion de tèmes e dances des vals occitanes. Tot açò les pòrte a exhibi-se tanlèu en un centre social qu'en ua hèsta populara deuant d'un public d'edats e gusti plan diüersi. En CD *Gibous, Bagase e Bandi* de 1996, se i arremasse

musiques e tèxti dera tradicion populara amassa tamb composicions originals de Berardo, tamb tèxti en occitan de Fabrizio Simondi, en tot qu'a compdar de dus concèrts compartits tamb eth grop basc Sustraià, apareishèc un CD en dirècte jos eth títol *Radio Occitania Libra*, despartit e publicat en 1997. Era aventura deth grop contunhèc en 1998 tamb *Lo Viatge*, produsit per Baracca & Burattini entà Noys, eth nau sagèth discografic de Sony. *Lo Viatge* ei eth viatge deth grop que contunhe 'a shivau' dera recèrca e des ritmes modèrns, pr'amor que "non mos podem pas limitar a hèr reviuèr era tradicion".

Formacion: Sergio Berardo, veu, *ghironda*, flautès; Enrico Damilano, baish; Riccardo Serra, bateria; Dino Tron, teclat, *fisarmonica*, cornamusa; Alfredo Piscitelli, guitarra.

Discografia: *Lou Dalfin* (1995, Lou Dalfin), *Gibous, Bagase e Bandi* (1996, B&B/Sony), *Radio Occitania Libra* (1997, B&B/Sony), *Lo Viatge* (1998, Noys/Sony).

AUÉ ACABE ERA HÈSTA MAJOR DE BAGERGUE -Santa Margarida 1999-

12.00 maitin: Missa ena ermita de Santa Margarida. Dempús i aurà eth repartiment dera caritat entà toti es presents que a premanit er ajuntament deth poble. Balh tamb era orquèstra Harlem's. Picada en totes es pòrtes convidant a barar.

20.30 ores -Balh/Orquèstra Harlem's

12.00 deth ser- Balh/ Orquèstra Harlem's e i aurà chicolatada.

ESPECTACLÓS ACCIDENT DE TRANSIT ENA CARRETÈRA ARA NAUTADA DE BETLAN

Quate joeni aranesi sauen era vida de miracle.

Eth ser de dimenge, tàs 20.30, se produisic un espectaculars accident de transit ena carretèra N-230, en tèrme de Betlan (quilomètre 165,3), abantes deth coneishut marrèc. Dempús deth marrèc, en direccion tà Vielha, un Renault 19 Megane DT esguiltèc pera aigua que i auie ena cauçada, pr'amor dera ploja queiguda pendent era tarde, e

dempús de hèr ua ziga-zaga d'esquia tustèc tamb eth varat der aute costat de carretèra e se caplheuèc totaument, tamb es arròdes capensús. Quate joeni deth municipi d'Es Bòrdes, que viatjauen en coche, demorèren entrapadi laguens e siguec de besonh capvirar eth coche e ressegar eth solèr de naut entà treigué-les.

Eth conductor, Francés A. F., de 22 ans, patic ua commocion cerebrau, en tot qu'era rèsta de viatgèrs -tres gojates-, Jessica A. G. de 16 ans, Ma Eugènia B. R. de 19 e Ester F. P. de 18, gesserèn -ath delà de tamb ablatugadures- ua tamb ua cama copada, ua auta tamb mès de cent punts en cap e era auta tamb problèmes enes cervicaus e lumbar. Toti eri si-

gueren atengudi prumèr pes Mòssos d'Esquadra e es Pompièrs, e dempús en Espitau de Vielha.

Arrés des accidentadi non rebrembe com siguec er accident. Pera espectacularitat deth còp e per com demorèc eth coche, se pòt ben dèder qu'aguesti quate joeni an sauvat era vida de miracle.

DOCUMENTS

PARLAMENT DE JOAQUIM ARENAS EN ALGUÈR, CIUTAT DE PARLA CATALANA DE SARDENHA (e III)

Auè que vos aufrim era tresau part, e darrèra, deth parlament que Joaquim Arenas, cap des servicis d'ensenhament deth catalan dera Generalitat de Catalonha, prononcièc eth passat 20 d'octubre en Alguèr, en escadença dera dubertura dera cincau escola d'ostiu d'aquera ciutat. Es dues prumèrs parts d'aguest parlament son publicades enes numeròs d'ETH DIARI de disabte e dimenge.

Lengua e cultura; jo creigui qu'era Lei que i a en Senat de Roma serà fòrça mès efectiua quan s'apròve, perque aquera òc qu'obligue; aguesta permet, aquera obligue. E aquera inclús obligue a modificar es programes, aguesta non. Aguesta te permet hèr alguerés ena escola laguens der airau lingüistic. Ei a dèder, laguens der airau des lengües cau hèr un departiment orari e inclúdi-i er alguerés, e en cas dera rèsta de Sardenha eth sard. Totun, non permet dèder: i aurà ua matèria d'alguerés, non, i aurà ensenhament d'alguerés laguens der airau lingüistic, qu'ei diferent. Non permet dotar es programes e oraris, senon que s'a d'introduisir laguens der airau lingüistic. Jo creigui qu'aguesta Lei ei un esturment que cau profitar, e que serie com un pecat istoric non hèc. Jamès non i auie agut ua pòrta tan ampla com aguesta entar alguerés ena escola, tant entara maternau, era elementau e era mieja e licèus. En tot pensar un shinhau -e hè sèt ans qu'è era sòrt qu'es alguerés an era paciència d'acuelhè-me e de tractar mèstres, professors e joeni-, en tot pensar, diàdia, quina prepausa se poderie hèr, sò pensat que serie bon que i auesse ua prepausa conjunta d'introduccion der alguerés ena escola. Ua prepausa qu'eth Comune aurie d'assumir en sentit d'introduisir, plan timidament se se vò, mès introduisir, er alguerés ena escola, ua ora ara setmana. Entà hèr açò que cau uns recorsi e era Lei les aufrís e possibilitè. Era Lei Regionau sonque demane que tamb tres mesi d'auança se presente eth projècte en Assessorato Regionale e que dempús sigue

aprovat. Un viatge aprovat, dempús tres mesi qu'a d'èster aprovat, alavetz s'experimente pendent tres ans. E an de dar es resultats obtengudi. Per tant, en aguest encastre, jo prepausaria, en prumèr lòc, d'introduisir er alguerés ena escola, en maxim d'aules possible, ua ora setmanau; e alavetz, quines airines auem entà hèr açò? Donc òc que n'auem. Transitòriament declarar idonèus a toti es mèstres que saben parlar alguerés entà ensenhar era lengua parlada. Transitòriament. Dusau: quan un mèstre non sap alguerés, que non lo sap parlar, poder dispausar entad aquera aula d'un professor assistent exterior ath centre que li pogue hèr era classe. Dempús, un aute esturment, absolutament de besonh, son es materiaus didactics, libres de tèxte, prepauses didactiques, libres de lectura, que d'açò ja è dit que i a fòrça causa, mès que se n'aurie de hèr mès. E tanben un element imprescindible, que lo nomentí coma esturment, que dilhèu non n'ei, mès sense eth quau tanpòc non se poderie hèr: cau hèr ua accion pedagogica a pròp des pairs. Atau com quan en ua epòca concrèta, era escola en Catalonha, e en Itàlia me semble que tanben, se produisic un refús tàs lengües territoriaus, a lengües com er alguerés, era escola didie que non se parlèsse alguerés que va contra er aprentissatge der italian, non parletz catalan que van malament de castelhan, sense saber que coma mès catalan saben, mès espanhòl saben e coma mès alguerés sapien mès italian saberàn. Aguesta qu'ei era realitat que se constate enes estudis que hèm, es granes pròves que nosati auem tamb centenadi de milèrs de mainatges catalans de parla castelhana ei que, coma mès catalan saben, mès castelhan saben. Ben, donc ara era accion que cau ei ara invèrsa. Ara era escola a de gèsser en defensiva dera nòsta mainadèra, des nòsti mainatges e mainades. A de gèsser en defensa deth sòn dret a saber alguerés, e per tant a de convèncer as pairs que çò de miellhor que pòden hèr ei que tanben sapien alguerés.

Dusau fasa: en un temps mès entà deuant calerà introduisir quauqua matèria ensenhada en algue-

rés. Per qué? Perque ua lengua que se sap e non se hè servir, se pèrd e non s'assolide jamès. Ua lengua s'a de hèr servir, per tant, cau assegurar qu'eth mainatge la pogue emplegar ena escola coma prumèr pas. Un còp s'apren, qu'ei fòrça important, se sap era lengua que convié que s'utilize. Dusau fasa: un airau coma minim en alguerés. Ben, eth tresau pas serie pensar que i a per dessús de tot açò un concèpte superior qu'ei eth concèpte d'Escola Algueresa, ei a dèder, toti es païsi deth mon, toti, es Governs siguen municipaus, com en cas der Alguèr, siguen regionaus o estataus i vòlen dèder era sua en educacion, vòlen opinar sus er ensenhament e convié plan que i age un concèpte superior que podem nomenar Escola Algueresa, que vò dèder qu'en quinsevolh nivèu -maternau, elementau, mieí o superior-, era ciutat der Alguèr a de saber quina educacion vò entara sua mainadèra, tàs sòns mainatges e mainades, que seràn es futurs algueresi deth 2000. Deuant der an 2000 eth gran repte dera educacion der Alguèr ei eth concèpte d'Escola Algueresa. Com a d'èster era educacion entàs gojats der Alguèr ara ora dera incorporacion en Euròpa? Ua educacion entà que poguen èster eri madeishi, tà que non s'agen de vergonhar, senon ath contrari, que se senten orgulhosi d'auer ua lengua pròpria dera ciutat e qu'aguesta les servisque de basa entà daurí-se ath mon, estimà-lo e ajudà-lo a transformar. Aguesta ei era lengua e era cultura valida, qu'ajude a daurí-se ath mon tamb ua basa solida d'arraitzament. Fòrça viatges diden: non l'escotetz aguest messatge, perque ei un shinhau radica eth discors que i pogue auer en aguest tèma dera lengua territoria. Mentida. Era radicalitat ven der arraítz, dera radice, e jamès non veiretz qu'un arbe dongue frut peth tapatge que hèm es huelhes. Un arbe frute pera prohoditat qu'an es arraítz. E era prohoditat des arraítz, en òme, qu'ei era sua societat; ei era sua identitat. E aguesti son, com è dit adès, es que dan as païsi que les saben arraítzar, pensadors prohondi e figures de prumèra linha. Jo creigui qu'aguesta lei permet qu'un dia

non luenhan, aciu en Alguèr se pogue començar de pensar qu'ei de besonh que i age quauqua escola maternau, quauqua escola elementau que, com un projècte experimentau, de caractèr europèu, pogue auer coma lengua basa d'aprentissatge e d'educacion eth catalan der Alguèr; que pogue auer er italian coma lengua comuna der Estat e pogue auer er anglés coma lengua de relacion europèa. Ua escola ena quau era mainadèra, mainatges e mainades, age er alguerés coma lengua, com un soc de referència lingüistic e pogue bastir eth plurilingüisme qu'ei tà on auem d'anar auè en dia, en tot despasar era situacion de bilingüisme. En açò pòt existir dues prepauses; ua ena quau, ena escola der Alguèr en generau, i a presència dera lengua e era cultura. Timidament, començant tamb un prumèr pas d'ua ora, mès que ne pòden èster dues en un futur, en avier, entad aqueri pairs qu'ac volessen, qu'aguesta escola algueresa, que poderiem nomenar Escola Algueresa - Projècte Europèu en Alguerés, Italian e Anglés, se pogue hèr realitat. E jo qu'ac desiri e demori que vosati coma ensenhaires mos ajudet a realizar. Gràcies.

Joaquim Arenas i Sampera

Cap deth Servei d'Ensenyament del Català (SEDEC)

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys.
Edite ETH DIARI
Família Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirinèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.
Equip comerciau: Ramon Agulló i Teixidor.